

Nr 256.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statlig exportkreditgaranti m. m.; given Stockholms slott den 16 mars 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Fritjof Ekman.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ekman:

I anledning av Kungl. Maj:ts i proposition den 17 mars 1933, nr 245, framställda förslag medgav samma års riksdag, att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad av mig i statsrådsprotokollet över handelsärenden för nämnda dag anförts och med iakttagande av de synpunkter, vilka

av särskilda utskottet i dess utlåtande nr 4 framhållits, samt enligt de närmare bestämmelser, som kunde bliva av Kungl. Maj:t meddelade, svenska staten finge under tiden till och med utgången av budgetåret 1933/1934 till belopp av högst 75 miljoner kronor iklädas betalningsansvar för exportkrediter för till utlandet levererade inhemska alster av industri, jordbruk och fiske. Riksdagen medgav vidare, att av nyssberörda belopp av 75 miljoner kronor högst 6 miljoner kronor finge tagas i anspråk för finansiering av export av inhemska alster av jordbruk och fiske i enlighet med de särskilda riktlinjer, vilka av utskottet i förenämnda utlåtande därutinnan angivits. Än vidare beslöt riksdagen, att de premier, som enligt vad i utskottets utlåtande anförts borde erläggas, skulle överföras till en av riksgäldskontoret förvaltdad fond, från vilken skulle täckas såväl de förluster, som kunde uppkomma å ifrågavarande verksamhet, som ock administrationskostnader för det organ, som jämlikt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande kunde komma att inrättas för verksamhetens handhavande.

Genom förordning den 26 juni 1933 (nr 429) lämnades sedermera i enlighet med riksdagens direktiv föreskrifter angående statsgaranti för exportkredit m. m., därvid bland annat stadgades, att prövning och avgörande av fråga om statsgaranti för exportkredit m. m. skulle ankomma på en av Kungl. Maj:t utsedd nämnd, exportkreditnämnden. Instruktion för denna nämnd utfärdades ävenledes den 26 juni 1933 (nr 430).

Enligt de sålunda meddelade föreskrifterna har exportkreditnämnden att, till den svenska exportens främjande, bevilja statsgaranti för den kredit, som av exportör lämnas vid försäljning till utlandet av inhemska alster av industri, jordbruk eller fiske. I särskilda fall kan statsgaranti även beviljas för entreprenadarbeten, som utföras i utlandet i förening med industrileveranser, ävensom för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet, särskilt då dylik verksamhet kan bliva av betydelse för svensk export. Statsgarantin må högst avse, att ett belopp, uppgående till 60 procent av den av exportören lämnade krediten, kommer att inflyta. Detta innebär, att garantin upphör; så snart den procentuella andel av kreditbeloppet, som omfattas av garantin, influtit. Statsgarantin täcker med andra ord allenast bottenrisken intill högst 60 procent. Garantin kan dock utsträckas ända intill hela kreditbeloppet, då fråga är om export av alster av jordbruk, särskilt levande hästar, nötkreatur, får och svin samt utsädesvaror, eller av fisk och fiskprodukter. I fall av denna art äger exportkreditnämnden även att helt eller delvis finansiera exporten genom köpesummans förskotterande.

Statsgarantin kan avse utebliven betalning av två olika huvudorsaker, nämligen dels i anledning av köparens insolvens, dels ock på grund av hinder för säljaren att erhålla betalning till följd av allmänt moratorium, valutaspärr, andra valutarestriktioner eller liknande statliga åtgärder utomlands. Statsgarantin får däremot icke omfatta risk för kursförlust.

Sammanlagda beloppet av samtidigt utelöpande exportkreditgarantier, däri inberäknat vad staten — utan att återbetalning ägt rum — kan

hava fått utgiva på grund av förskott eller beviljad garanti, får ej överstiga 75 miljoner kronor. Inom ramen härfor kunna nyssnämnda utvidgade garantier respektive förskott till förmån för jordbruk och fiske uppgå till 6 miljoner kronor tillhopa.

Vid behandlingen under fjolårets riksdag av frågan om införande i Sverige av statlig exportkreditgaranti uttalade särskilda utskottet i sitt förenämnda utlåtande nr 4, att utskottet med hänsyn till den tillfälliga karaktär, som måste anses utmärka den då föreslagna anordningen, funne sig böra förorda, att medgivande att iklåda staten betalningsansvar av ifrågasatt art begränsades till tiden till och med utgången av budgetåret 1933/1934, samt att, därest en fortsättning av denna statliga stödverksamhet funnes av behovet påkallad, frågan alltså borde underställas riksdagens förnyade prövning. I enlighet med detta av riksdagen biträdda uttalande utfärdades förordningen den 26 juni 1933 (nr 429) att gälla allenast intill utgången av juni 1934.

Under åberopande av den tidsbegränsning, som sålunda givits åt berörda förordning, anmodade jag genom skrivelse den 20 januari 1934 exportkreditnämnden att avgiva yttrande, huruvida efter utgången av budgetåret 1933/1934 fortsatt bemyndigande för beviljande av statsgaranti för exportkredit m. m. kunde anses vara av behovet påkallat, samt att inkomma med förslag till de författningsändringar, som med hänsyn till vunna erfarenheter under den gångna tiden av nämndens verksamhet kunde befinnas erforderliga.

I skrivelse den 5 februari 1934 har *exportkreditnämnden* avgivit det begärda yttrandet. Därvid har nämnden till en början lämnat en redogörelse för sin hittillsvarande verksamhet och härom anført i huvudsak följande:

I den praktiska tillämpningen hade exportkreditnämnden i regel medgivit, att statsgarantin finge uppgå till maximum, 60 procent. Då särskilt hög vinstmarginal ansetts vara för handen, hade dock procentsatsen plägat sättas lägre. Detsamma hade ock merendels varit fallet i fråga om försäljningar, där likvid delvis erlades kontant.

Enligt det av nämnden använda garantiformuläret vore köparen att anse som insolvent, därest han försatts i konkurs eller inställt sina betalningar, eller om ett på säljarens begäran i anledning av fordran vidtaget utmätningsförfarande eller liknande åtgärd icke lett till fordringens fulla likvidering, eller därest omständigheter eljest förelåge, vilka i det särskilda fallet av exportkreditnämnden godtoges såsom bevis på insolvens. Enligt samma formulär skulle hinder för säljaren att erhålla betalning på grund av allmänt moratorium, valutaspärr etc. anses föreligga, om säljaren under en oavbruten tid av, i regel, sex månader från förfallodagen räknat av nämnda anledning icke kunnat erhålla betalning i överenskommen valuta till sitt fria förfogande.

Enligt direktiven för verksamheten finge statsgarantin icke omfatta förefintlig risk för kursförlust. I anledning därav plägade, därest försäljningen vore avsedd att äga rum i annat myntslag än svenska kronor, garantiförbindelserna så avfattas, att uttryckligt förbehåll gjor-

des av innehåll, att staten ägde fullgöra eventuell betalningsskyldighet till i garantiförbindelsen angiven kurs — i allmänhet riksbankens säljkurs för vederbörande valuta å dagen för garantins utfärdande — eller till den lägre kurs, som kunde vara gällande, då betalningen verkställdes.

Förutsättning för att statens betalningsskyldighet i anledning av beviljad garanti skulle inträda vore, att den försålda varan verkligen levererades. Skulle leverans helt eller delvis icke komma till stånd eller skulle säljaren begagna sin rätt att hindra försåld varas utgivande, omfattade sålunda garantin icke den kredit, som avsåge den icke levererade eller stoppade varan. Därest, innan leverans fullgjorts, med säljarens vetskap köparen skulle komma på obestånd eller allmänt moratorium, valutaspärr, andra valutarestriktioner eller liknande statliga åtgärder skulle träda i kraft i köparens hemland, finge leveransen icke fullföljas utan att säkerhet ställdes, vid äventyr att den vid sådan leverans lämnade krediten bleve utesluten från garanti.

I fall, då garantin medförde betalningsskyldighet för staten, inträdde denna icke omedelbart efter det att sådan utebliven betalning, som berättigade till ersättning, konstaterats föreligga. I allmänhet uppställdes i garantiförbindelserna det villkoret, att 60 dagar skulle hava förflutit därefter. Betalningsskyldigheten för staten inträdde principiellt först i mån som det uteblivna betalningsbeloppet överstege säljarens självrisk.

Nämnden vore icke skyldig att verkställa utbetalning i anledning av lämnad garanti utan att garantitagaren på nämnden överläte hela sin förfallna fordran å köparen jämte eventuella säkerheter. Fordringen indreves därefter genom nämndens försorg, därvid garantitagaren vore skyldig medverka. Inflytande belopp användes i första hand till återbetalning av statens utlägg.

I fråga om den tid, exportkreditgarantin finge omfatta, innehölle de för nämnden utfärdade direktiven inga föreskrifter. Kredittidens längd, vars avvägande sålunda helt lagts i nämndens hand, växlade avsevärt från fall till fall, därvid hänsyn togs till gängse affärskutymmer, exportvarans beskaffenhet, det land, till vilket exporten ägde rum, och andra omständigheter.

För beräkning av de premier, som garantitagarna hade att erlagga, tillämpade nämnden olika graderade skalor, avvägda med hänsyn till dels insolvensrisken i skilda fall, dels ock den större eller mindre risken för utebliven betalning på grund av valutarestriktioner och därmed sammanhängande förhållanden.

Under de sju första månaderna av nämndens verksamhet, d. v. s. tiden juli 1933 till och med januari 1934, hade ett par hundra ansökningar om exportkreditgaranti av nämnden behandlats, varvid det övervägande antalet helt eller delvis beviljats. Dessa beviljade ansökningar avsåge ett garantibelopp av tillhoppa omkring 6.5 miljoner kronor.

I fråga om behovet av fortsatt bemyndigande för beviljande av statlig exportkreditgaranti har nämnden uttalat följande:

Nämnden ville erinra om, att ifrågavarande systems införande i Sverige närmast motiverades av det föreliggande brydsamma tidsläget och av behovet att i nämnda läge från statens sida åtgärder vidtoges till stödjande av vår export. Därigenom borde möjliggöras ett bibehållande av marknader, vilka vore av värde för avsättningen av svenska produkter, på samma gång som det ej syntes vara uteslutet, att nya marknader

skulle kunna förvärvas. Tillika hade framhållits, att snart sagt alla med Sverige konkurrerande länder i Europa infört ett sådant system i syfte att underlätta avsättningen på utlandet.

Det syntes nämnden uppenbart, att de skäl, som sålunda i följd åberopades för exportkreditgarantisystemets införande, alltjämt vore för handen. Nämnden ville för den skull tillstyrka, att riksdagens bemyndigande utverkades till stödverksamhetens fortsatta bedrivande jämväl efter nu löpande budgetårs utgång. Ett dylikt förnyat bemyndigande torde böra omfatta nästkommande budgetår.

Beträffande slutligen frågan om lämpligheten av de direktiv, som meddelats för ifrågavarande verksamhet, har nämnden utlätit sig på följande sätt:

Den tid, under vilken verksamheten, sedan organisationsarbetet slutförts, kunnat effektivt bedrivas, syntes ännu vara väl knapp för att på grundval av därvid vunna erfarenheter några säkrare slutsatser skulle kunna dragas. Ur synpunkten av de förefintliga författningsbestämmelsernas tillämplighet hade nämnden icke funnit anledning till erinran.

Över exportkreditnämndens framställning hava statskontoret den 20 februari och kommerskollegium den 6 mars 1934 avgivit infordrade utlåtanden. Kommerskollegium har därvid överlämnat ett av kollegium införskaffat yttrande av den 1 mars 1934 från styrelsen för Sveriges allmänna exportförening.

Statskontoret, som förklarar sig utgå ifrån att det i varje fall ej kunde bliva fråga om någon ökning av det belopp å högst 75 miljoner kronor, för vilket staten finge iklädas betalningsansvar, har ej funnit anledning till erinran mot ifrågavarande verksamhets fortsatta bedrivande jämväl under nästkommande budgetår.

Styrelsen för Sveriges allmänna exportförening har uttalat, att, ehuru exportkreditgarantin ännu icke tagits i anspråk i den omfattning som man från början tänkt sig, det dock vid en enquête, som föreningen nyligen företagit bland svenska exportföretag, visat sig, att flera företag haft god nytta av garantin och att önskan föreläge, att garantin skulle fortbestå, och har styrelsen bestämt tillstyrkt, att ifrågavarande stödverksamhet finge tillämpas jämväl under nästkommande budgetår.

Beträffande det nu tillämpade systemet har styrelsen framställt önskemål om modifikationer i två avseenden, åsyftande dels en höjning av statsgarantins maximum, dels ock garantins utsträckning till att gälla även s. k. fabrikationsrisker; och har styrelsen i förstnämnda avseende anfört i huvudsak följande:

Från olika håll hade påpekats önskvärdheten av att nu gällande statsgaranti, som begränsats till 60 procent av kreditbeloppet, höjdes till 75 å 80 procent. Såsom bärande motiv härför hade dels anförts, att i de flesta med Sverige konkurrerande länder statsgarantin uppginge till sistnämnda storlek, dels i ett visst fall för en industrigrupps vidkommande bland annat påpekats, att förutom de svåra hinder, som mötte i form av handelspolitiska förhållanden, nämnda industrigrupp även hade att

kämpa med kapitalstarka internationella koncerner, vilka erbjöde villkor, som till ytterlighet försvårade avsättning av ifrågavarande industris alster i utlandet. Styrelsen finge därför föreslå, att direktiven för exportkreditnämnden omformulerades i den riktning, att nämnden måtte äga rättighet att, där alldeles speciella omständigheter föreläge, som motiverade en högre statsgaranti, bevilja en sådan upp till 75 procent av kreditbeloppet. Därvid förutsatte emellertid styrelsen, att liksom exportkreditnämnden hittills tillämpat lägre premiesatser i de fall, då statsgarantin understeg fastställt maximum om 60 procent, premiesatsen för överskjutande belopp komme att höjas och vederbörligen avpassas i proportion till garantins storlek och den ökade risken.

Till stöd för sitt förslag om statsgarantins utsträckning till att avse s. k. fabrikationsrisk har styrelsen framhållit bland annat följande:

Exportkreditgaranti för s. k. fabrikationsrisk — varom önskemål framställdes från vissa större företag — innebure, att i fråga om specialtillverkade varor garantin även skulle utgå mot risken av förlust på grund av att fabricerad vara till följd av beställarens insolvens eller i dennes hemland inträffade valutarestriktioner icke komme att levereras.

Då beställningar understundom vore av den art, att dels nödiga förarbeten, konstruktioner m. m. toge avsevärd tid innan själva leveransen skedde, dels den färdiga produkten vore av alldeles särskild natur, såsom avsedd för ett visst land eller ett visst ändamål samt därigenom ytterst svår, ja i vissa fall kanske omöjlig att placera annorstädes, kunde en garanti av ifrågasatt slag under vissa förutsättningar få anses vara motiverad. Styrelsen ville därför icke motsätta sig införandet av statlig garanti även mot dylik fabrikationsrisk. Det syntes emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke garantin borde inskränkas till att avse endast förlust på grund av köparens insolvens men icke på grund av inträffade valutarestriktioner i dennes hemland. Även i detta fall borde premierna undergå en viss höjning med hänsyn till det nya riskmoment, som genom ett dylikt tillägg i garantin tillkomme.

Kommerskollegium anser det handelspolitiska läget alltjämt vara sadant, att statliga exportkreditgarantier äro erforderliga för att stödja den svenska industriens försäljningar på vissa viktiga marknader. I anslutning härtill förklarar sig kollegium biträda exportkreditnämndens hemställan om utverkande av riksdagens bemyndigande till stödverksamhetens fortsatta bedrivande jämväl under nästkommande budgetår.

Kollegium fortsätter härefter sålunda:

Kollegium hade varit i tillfälle konstatera, att förhållandena åtminstone inom en viss exportindustri, som av sociala skäl torde kunna påräkna alldeles särskild hänsyn i detta samband, vore sådana, att exportaffärerna för att överhuvudtaget komma till stånd måste baseras till minst 75 procent på statsgaranterad kredit. Kollegium ville därför icke motsätta sig ett bemyndigande åt exportkreditnämnden, att, om synnerliga skäl föreläge, för särskilt fall i fråga om industriell kredit lämna statsgaranti intill högst 75 procent av kreditbeloppet. Härför erfordrades ett motsvarande tillägg till bestämmelserna i 4 § förordningen angående statsgaranti för exportkredit m. m. (nr 429/1933).

Vidkommande de s. k. fabrikationsriskerna torde ett extra riskmoment

kunna föreligga vid tillverkning av maskiner eller varor, utförda efter särskilda specifikationer, som gjorde fabriken osäljbara eller åtminstone svårsålda i den öppna marknaden. I dylika fall löpte tillverkaren uppenbarligen en risk, så snart han började binda kapital i fabrikationen, alltså långt innan leverans ifrågakomme. Kunde leverans ej ske till beställaren, då varan vore färdig, kunde säljaren hava att räkna med en större eller mindre förlust vid förfogandet över varan på annat sätt än det ursprungligen avsedda. Åtminstone såvitt det gällde leveranshinder av samma art som de risker, mot vilka statsgaranti enligt förordningens 7 § för närvarande lämnades — köparens insolvens eller statliga betalningsrestriktioner — syntes det kollegium icke böra möta principiellt hinder att låta sådan garanti omfatta även det stadium av ett leveranskontrakts verkställande, som motsvarade den beställda varans tillverkning.

Härför syntes icke erfordras ändring i eller tillägg till författningen, utan torde det ankomma på nämnden att i förekommande fall medgiva fabrikeringsriskens inbegripande i garantiavtalet. Kollegium ville dock erinra om den vikt, som därvid låge uppå, dels att garantin icke måtte gälla, om leveransens fullgörande förhindrades av andra omständigheter än ovan nämnda t. ex. vid köparens vägran att taga leverans på grund av påstående om tekniskt fel hos varan, dels att sättet för uppskattande av genom leveransens inliberande uppkommen förlust genom opartisk, sakkunnig värdering på förhand bleve angivet.

På grund av frågans betydelse syntes det emellertid kollegium lämpligt, att fabrikeringsriskens inbegripande i garantiavtalet gjordes till föremål för ett särskilt direktiv av Kungl. Maj:t.

Med anledning av vad exportföreningens styrelse och kommerskollegium sålunda föreslagit, har *exportkreditnämnden*, efter remiss, den 13 mars 1934 ånyo yttrat sig i ärendet, därvid nämnden anfört i huvudsak följande:

Den omständigheten, att säljaren hade att stå en så betydande självrisk, som med gällande bestämmelser vore fallet, måste givetvis för denne innebära en stark uppfordran till försiktighet. Häri låge samtidigt ett motsvarande skydd för garantigivaren mot alltför oberäkneliga risker. Därvid spelade givetvis förhållandet mellan säljarens vinst på affärstransaktionen ifråga och storleken av säljarens självrisk en betydande roll. Det vore nämligen uppenbart, att det återhållande momentet för säljaren successivt minskades i den mån som den del av kreditbeloppet, som motsvarade hans vinst, närmade sig övre gränsen av hans självrisk.

Så som det svenska garantisystemet alltså vore konstruerat, verkade uppenbarligen en höjning av den procentsats, intill vilken staten iklädde sig garanti, med en viss skärpa. Därest exempelvis garantin höjdes från 60 procent till 75 procent av kreditbeloppet, innebure detta icke blott att — i fall där ersättning hittills icke kommit ifråga, när förlusten stannat vid 40 procent av kreditbeloppet — ersättning komme att lämnas för utbliven betalning för den del av kreditbeloppet, som låge mellan 25 procent och 40 procent, utan även att — i alla de fall, där ersättning hittills skolat lämnas — ersättningen skulle utgå med ytterligare 15 procent av kreditbeloppet.

Av det anförda framginge, att en höjning av den maximala garantiprocentsatsen från 60 procent till 75 procent innebure en progressiv stegring av statens ersättningsrisk. Härtill komme, att, såsom redan antytts, just den omständigheten, att säljarens självrisk avsevärt minskades, kunde

befaras föranleda till ingivande av framställningar om garanti av mera riskbetonad karaktär ävensom för den garantibeviljande myndigheten medföra stegrade svårigheter vid prövningen av inkommande framställningar. Dessa svårigheter syntes komma att allt starkare accentueras i mån som kravet på säljarens självrisk eftergäves.

Exportkreditnämnden hade ansett sig skyldig fästa uppmärksamheten å den ökade risk för staten i egenskap av garantigivare, som en höjning av garantiprocentsatsen innebure. Klart vore emellertid, att, i samma mån som denna risk för staten tillväxte, ökades också den förmån, som garantin medförde för garantitagaren. I sista hand torde det vara dessa två synpunkter, som vid ett ståndpunktstagande till föreliggande spörsmål vore att väga emot varandra. Därest statsmakterna vore villiga att till främjande av exportens intressen åtaga sig den nu ifrågasatta ökade garantirisen, saknade exportkreditnämnden anledning motsätta sig garantiprocentens höjning på det sätt och med den begränsning, som av exportföreningens styrelse och kommerskollegium föreslagits.

I detta sammanhang ville nämnden fästa uppmärksamheten vid, att exportkreditgarantierna hittills utnyttjats i förhållandevis ringa omfattning, i det att intill utgången av februari 1934 garantier beviljats, avseende krediter å sammanlagt endast 11.3 miljoner kronor. Genom den ifrågasatta uppmjukningen skulle obestriddligen uppnås en ökning av det stöd, som genom exportkreditgarantisystemet vore avsett att beredas svenska exportörer.

I anslutning till vad exportföreningens styrelse uttalat ville nämnden slutligen framhålla, att för de fall, då garantiprocenten kunde komma att höjas utöver 60 procent, premiesatsen för det överskjutande beloppet torde böra ökas samt anpassas i proportion till garantins storlek och den ökade risken. Enligt vad förut anförts torde detta för nämnda fall böra innebära en progressiv stegring av befintliga premiesatser.

Vad anginge garanti för s. k. fabrikationsrisk hade kommerskollegium erinrat, att dylik garanti kunde lämnas inom ramen av nuvarande bestämmelser angående exportkreditgaranti och att någon författningsändring till möjliggörande härav sålunda icke vore behövlig.

Frågan om lämnande av garanti för fabrikationsrisk hade, i anledning av därom framställda önskemål, vid flera tillfällen varit under överbäggande inom nämnden. Nämnden hade dock tillsvidare ställt sig avvaktande. En bidragande orsak härtill hade varit den ringa erfarenhet på detta område som, såvitt nämnden hade sig bekant, stode till buds och den därmed sammanhängande svårigheten att överblicka de risker, som vore förbundna med en dylik verksamhet. Anmärkningsvärt vore sålunda, att den privata kreditförsäkringsverksamheten endast i synnerligen ringa utsträckning syntes hava upptagit ifrågavarande försäkringsform. Då så skett, hade frågan i regel varit, icke om specialartiklar, utan om typiska marknadsvaror, vilka i händelse av försäkringsfall utan svårighet kunde försälgas å varubörs. Icke heller inom statlig exportkreditverksamhet syntes garanti för fabrikationsrisk lämnas utom i Tyskland, där garantin avsåge specialtillverkade varor.

I händelse garantiverksamhet av ifrågavarande slag upptoges, torde en viss svårighet ligga i att klart definiera, vad garantin skulle omfatta. Den grundläggande tanken torde böra vara, att endast viss del av de direkta omkostnaderna i samband med varans framställning skulle täckas, varvid under garantin torde böra inbegripas skälig del av differensen mellan nyssnämnda kostnader och antingen vad som influtit vid varornas

försäljning eller varornas värde enligt värdering. Tillräcklig anledning syntes knappast föreligga att ej låta garantin omfatta såväl köparens insolvens som valutarisken. Däremot borde, på sätt kommerskollegium framhållit, garantin givetvis ej avse utebliven betalning till följd av vägran att mottaga leverans på grund av påstått fel i varan eller av andra dylika omständigheter.

I detta sammanhang får jag anmäla en till Kungl. Maj:t ställd, den 16 december 1933 dagtecknad framställning från *Sveriges granitindustris exportförening m. b. p. a.*, vari föreningen hemställt, att statsgaranti vid export av gat- och kantsten måtte kunna beviljas intill högst 80 procent av den för dylik vara lämnade krediten. Till stöd härför har föreningen framhållit de stora svårigheter, varmed granitindustrien hade att kämpa. Genom en ökning av garantin till 80 procent skulle enligt föreningens bestämde uppfattning skapas goda utsikter för en icke oväsentlig ökning av avsättningen.

I häröver den 13 mars 1934 avgivet yttrande har *exportkreditnämnden* hänvisat till sitt — här ovan refererade — utlåtande av samma dag angående höjning i särskilda fall av den maximala garantiprocentsatsen.

Såsom exportkreditnämnden erinrat, motiverades det statliga exportkreditgarantisystemets införande i Sverige närmast av behovet att i föreliggande brydsamma tidsläge från statens sida åtgärder vidtoges till stödjande av vår export. Det framhölls också, att snart sagt alla med Sverige konkurrerande länder i Europa infört ett sådant system i syfte att stödja sina exportnärings och underlätta avsättningen på utlandet. De skäl, som sålunda i följd åberopades för ifrågavarande systems införande, äro alltjämt för handen. I likhet med dem, som yttrat sig i ärendet, vill jag därför tillstyrka, att riksdagens bemyndigande utverkas till den ifrågavarande stödverksamhetens fortsatta bedrivande jämväl efter innevarande budgetårs utgång. Ett dylikt förnyat bemyndigande torde dock böra inskränkas till att omfatta nästkommande budgetår.

*Departements-
chefen.*

I fråga om det nu tillämpade garantisystemet har exportföreningens styrelse framställt önskemål om ändringar i två avseenden, åsyftande att möjliggöra dels en höjning av statsgarantins nuvarande maximum, 60 procent av den av exportören lämnade krediten, till 75 procent av kreditbeloppet i sådana fall, där alldeles särskilda omständigheter föreläge, dels ock garantins utsträckning till att gälla även s. k. fabriktionsrisker. Med sistberörda förslag har avsetts, att i fråga om specialtillverkade varor garanti skulle kunna utgå även mot risken av förlust på grund av att dylik vara till följd av beställarens insolvens eller i dennes hemland införda valutarestriktioner icke komme att levereras.

Med hänsyn till den stegring av statens ersättningsrisk, som därav skulle föranledas, anser jag mig icke kunna förorda en höjning av den maximala garantiprocentsats, som hittills varit föreskriven. Vad åter angår frågan

om utsträckning av statsgarantin till att avse även s. k. fabrikationsrisk lärer, på sätt kommerskollegium och exportkreditnämnden framhållit, dylik garanti kunna medgivas redan inom ramen av nu gällande bestämmelser angående exportkreditgaranti.

Vid föredragning av utrikesärenden denna dag har Kungl. Maj:t beslutat avlåta proposition till riksdagen med hemställan bland annat om godkännande av en överenskommelse med De Socialistiska Rådrepublikenas Union om beställningar och krediter. I händelse av riksdagens bifall till denna hemställan kommer efter ikraftträdande av en sådan överenskommelse behov av exportkreditgarantier för exportaffärer med Sovjetunionen uppenbarligen att under överenskommelsens giltighetstid föreligga i avsevärt mindre omfattning än vad tidigare beräknats. Med hänsyn härtill synes det belopp, vartill staten må iklädas betalningsansvar för exportkrediter, nu böra nedsättas. Sådan nedsättning torde lämpligen böra ske med 40 miljoner kronor.

På grund av i vissa länder förefintlig knapphet i tillgången på betalningsmedel hava svårigheter i dessa länder under senaste tid mött för den svenska exportens likviderande och därmed för dess uppehållande och utvecklande. Detta har särskilt varit fallet i fråga om sådana länder, vilkas import till Sverige i värde understigit den svenska exporten till vederbörande land och således icke lämnat tillgång till erforderliga betalningsmedel för den svenska exportens likviderande. Vid de fortlöpande försök att åvägabringa lättnader i dessa svårigheter, som under utrikesförvaltningens medverkan gjorts, har i vissa fall avslutande av avtal med vederbörande lands regering om lämnande av statskredit för inköp och likviderande av svenska exportvaror framstått såsom den lämpligaste utvägen. För tillgodoseende av de svenska exportintressena i dylika fall synes det därför önskvärt, att Kungl. Maj:t beredes möjlighet till avslutande av dylika avtal. Jag förutsätter därvid, att detta bör ske endast i särskilda undantagsfall och i begränsad utsträckning. Ett belopp av 10 miljoner kronor synes lämpligen böra för ifrågavarande ändamål ställas till förfogande, att efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall disponeras såsom lån till vissa främmande stater för beredande av likvid, i den ordning och enligt de grunder, som av Kungl. Maj:t må bestämmas, för inom landet frambragta varor, som levereras till vederbörande land. För handhavandet av uppgifter, som i förekommande fall må bli erforderliga i och för utnyttjande av sådana krediter, varom här är fråga, torde exportkreditnämnden kunna utgöra lämpligt organ, och torde skälig avgift, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, kunna påläggas exportör, som därvid begagnar sig av nämndens tjänster.

I detta spörsmål hava traktatberedningen, statskontoret, kommerskollegium, exportkreditnämnden, fullmäktige i riksgäldskontoret samt fullmäktige i riksbanken avgivit yttranden. Traktatberedningen och kommerskollegium hava tillstyrkt, att ett belopp av högst 10 miljoner kronor må anvisas för lämnande av krediter för ifrågavarande ändamål, därvid förutsatts, att det belopp, intill vilket exportkreditgarantier högst må uppgå, samtidigt minskas med motsvarande belopp. Exportkreditnämnden, som utgått ifrån, att dess yttrande påkallats endast i vad anginge dess egen ifrågasatta medverkan vid genomförandet av eventuella kreditanordningar, har förklarat sig icke hava något att erinra emot att dylikt uppdrag lämnas åt nämnden, varjämte nämnden uttalat, att från dess sida invändning icke mötte mot att den summa, intill vilken staten finge ikläda sig exportkreditgaranti, minskades med ett belopp, motsvarande vad som kunde komma att ställas till förfogande för nu ifrågavarande ändamål. Statskontoret har anfört, att för viss del av exporten till de länder, med vilka kreditavtal kunde komma att avslutas, valuta syntes av vederbörande stater i vanlig ordning böra ställas till förfogande, och har ämbetsverket i anslutning härtill förordat begränsning av det ifrågasatta beloppet. Fullmäktige i riksgäldskontoret hava biträtt statskontorets förslag om beloppets begränsning och framhållit önskvärdheten av att vederbörande exportörer i förekommande fall själva borde ikläda sig ansvar i varje fall för den del av den med exportaffärer förbundna risken, som minst motsvarade ett rimligt vinstbelopp. Fullmäktige i riksbanken hava för sin del avstyrkt, att till förfogande för sådana länder, varom nu vore fråga, ställes kredit, motsvarande hela likviden för de exportvaror, vilkas inköp krediten skulle avse; två av fullmäktige hava ansett, att tillräcklig anledning till avstyrkande icke förelegat. Närmare upplysningar om innehållet i dessa yttranden torde riksdagens vederbörande utskott erhålla genom de handlingar, som komma att tillhandahållas utskottet.

För det ändamål, varom här är fråga, torde ett anslag å förenämnda belopp av 10 miljoner kronor böra anvisas och uppföras å riksstaten. Anslaget, vilket bör erhålla reservationsanslags natur och upptagas under Utgifter för kapitalökning, Fonden för förlag till statsverket, avdelning D. Övriga anslag, synes böra utgå av lånemedel. I den mån behov uppkommer att redan före ingången av budgetåret 1934/1935 disponera viss del av anslaget, torde hinder icke föreligga för riksgäldskontoret att förskottsvis tillhandahålla nödigt belopp mot ersättning från anslaget, så snart detta efter det nya budgetårets ingång blir disponibelt. Då något belopp för ifrågavarande ändamål icke beräknats i årets statsverksproposition, bör den i förslaget till riksstat för budgetåret 1934/1935 upptagna inkomstposten »Övriga lånemedel» höjas med belopp, motsvarande anslagssumman. Vid bifall till det förslag i berörda syfte, som jag nu avser att framställa, synes det belopp, för vilket svenska staten må iklädas betal-

ningsansvar för exportkrediter, böra ytterligare nedsättas med det för här angivna ändamål avsedda beloppet av 10 miljoner kronor.

Proposition i ärendet läser jämlikt § 54 riksdagsordningen kunna avlåtats, utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att svenska staten må, i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande bestämmelser, under tiden till och med utgången av budgetåret 1934/1935 till belopp av högst 25 miljoner kronor — däri inberäknat de belopp, vartill garantier beviljats eller må komma att före utgången av nu löpande budgetår beviljas — iklädas betalningsansvar för till utlandet levererade inhemska alster av industri, jordbruk och fiske,

dels — för disponerande såsom lån till vissa främmande stater för beredande av likvid, i den ordning och enligt de grunder, som av Kungl. Maj:t må bestämmas, för till vederbörande land levererade inhemska varor — för budgetåret 1934/1935 under Utgifter för kapitalökning och rubriken Fonden för förlag till statsverket, avdelning D. Övriga anslag anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, å

dels ock, vid bifall härtill, höja den i förslaget till riksstat för budgetåret 1934/1935 under rubriken F. Lånemedel upptagna inkomsttiteln Övriga lånemedel med motsvarande belopp.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtats till riksdagen.

Ur protokollet:

N. Tolstoy.